

Pastoraat en gebed

Handreiking voor het pastoraat

Pastoraat en gebed is een uitgave van de Protestantse Kerk in Nederland in de serie Handreikingen voor het Pastoraat

Protestants Landelijk Dienstencentrum
Postbus 8504, 3503 RM Utrecht
tel. (030) 880 1880

Meer informatie over de handreikingen: www.pkn.nl/pastoraat

Een aantal handreikingen is in papieren versie te koop via bestellingen@pkn.nl, tel. (030) 880 13 37

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	4
1. Wat is pastoraat?	5
2. Wat is bidden?	6
3. Omgaan met God	6
4. Wat kan en niet kan	7
5. Soms kan niet gebeden worden	8
6. Wanneer er gebeden wordt	8
7. Momenten op de weg van het gebed	9
8. Gebed en Schriftlezing	11
9. Gebed en verwachting	11
10. De ouderling en het gebed in de consistorie	12
11. Tot besluit	13
BIJLAGE	
Enkele voorbeelden van consistoriegebeden	14
LITERATUUR	16

WOORD VOORAF

Op toerustingsbijeenkomsten voor pastoraat, wordt telkens de vraag gesteld: Wat is de plaats en de betekenis van het gebed in het pastorale contact? Wanneer moeten wij bidden? Wat moeten wij bidden? Moeten wij altijd bidden? Deze vragen hangen samen met de veranderde visie op het pastoraat en de rol van de pastorale werker/ster, maar ook met een veranderde geloofsbeleving en een zich wijzigend Godsbeeld.

Het gebed heeft lang in het pastorale contact een vanzelfsprekende plaats gehad. Dat is nu niet meer het geval. Dat maakt niet alleen de pastorale bezoeker, maar ook de pastorant (degene die pastoraal bezoek ontvangt), onzeker: Wat moet/kan de pastorant verwachten? Het positieve van deze situatie is, dat we gedwongen worden tot een bewuste keuze, waarin bezoeker en bezochte een stem moeten hebben.

In deze handreiking willen wij ten aanzien van het gebed in het pastoraat, het gebed van de ouderling met de pastorant, aandacht geven aan de vanzelfsprekendheid van de gewoonte en de krampachtigheid van het moeten, maar ook het bevrijdende van de persoonlijke keuze.

In een toevoeging gaan wij in op het gebed waarmee veel ouderlingen, en zeker beginnende ouderlingen, moeite hebben: het gebed voor de dienst, het zogenaamde consistoriegebed.

Deze handreiking verscheen oorspronkelijk onder de verantwoordelijkheid van het Samenwerkingsorgaan voor het Pastoraat. Hij was samengesteld door een werkgroep bestaande uit: dhr. J. van Asselt, mevr. T.E de Geus-Bikker, mevr. H. van Ginkel-Inkenhaag, mevr. C. Hordijk-Bukman en ds Th.M. Loran. De tekst werd geschreven door ds. Th.M. Loran en ds. F.C.M. Roodenburg, aan wie de werkgroep veel dank verschuldigd is. De tekst is in 2009 op enkele punten enigszins aangepast.

Wij hopen, dat wij met deze uitgave aan ouderlingen en pastorale medewerkers/sters hulp bieden bij de bezinning op en de praktijk van een wezenlijk element in het pastorale contact: het gebed.

Namens het bureau Pastoraat, ds. H. Kuyk

1. Wat is pastoraat?

Over de vraag 'Wat is pastoraat' zijn uitvoerige studies verschenen, waarin het pastoraat vanuit verschillende gezichtshoeken wordt beschreven. Op de bovenstaande vraag zou daarom een uitgebreid antwoord gegeven kunnen worden. We beperken ons in dit verband tot een enkele opmerking.

Pastoraat komt van het Latijnse woord 'pastor', dat 'herder' betekent. Pastoraat wordt dan ook aangeduid als 'herderlijke zorg' in de zin van: omzien naar elkaar, onderlinge zorg voor elkaar. De eigenlijke Pastor is God zelf, die in Jezus Christus als de Goede Herder ons mensen heel nabij komt. Hij kijkt niet langs mensen heen, maar Hij ziet naar mensen om. In die aandachtige toewending naar mensen wil de Grote Pastor ons, als werkers/sters in het pastoraat, meenemen. Pastoraat is navolging: in het spoor gaan van de Grote Pastor. Pastoraat is omzien naar elkaar, persoonlijk verantwoordelijk willen zijn voor elkaar, zodat de ander tot zijn/haar recht kan komen.¹

Pastoraat valt of staat met goed luisteren naar de ander, echt horen wat de ander zegt, ook horen wat er tussen de woorden verstopt zit, vooral ook letten op de gevoelens die er onder zitten. De ander op verhaal laten komen, door naar 'zijn of haar verhaal' te luisteren. Goed luisteren kan geleerd en moet geoefend worden, maar is vooral een gave, die men ontvangt bij het luisteren naar 'het verhaal' van Gods omzien naar mensen.

Pastoraat kan ontdekkend zijn naar twee kanten, naar de bezoeker en naar de bezochte. Je ontdekt samen wat je doet en wat je niet doet en waarom je dingen doet of nalaat. Voor dit ontdekkend pastoraat is een eerste vereiste: wederzijdse vertrouwen en veiligheid. Bezoeker en bezochte moeten zich veilig voelen bij elkaar: dan kan gezegd worden wat gezegd moet worden. Binnen de sfeer van wederzijds vertrouwen en respect kan het gebed, het luisteren naar en het spreken met God, zijn plaats krijgen, een belangrijke plaats.

¹ Uit Pastoraal bezoekwerk. Handreiking voor het pastoraat nr. 1

2. Wat is bidden?

Er wordt veel gebeden: op vele plaatsen, op vele momenten en op vele manieren. De bijbel en de kerkgeschiedenis geven tal van voorbeelden. Toch rijst telkens de vraag en in onze tijd met extra nadruk: Wat is bidden eigenlijk? Het is te weinig wanneer we zeggen: "Bidden is spreken met God". Dat is het óók. Maar het is ook: zoeken naar God (het zoeken van Gods aangezicht, de naar ons toegewende zijde van God), worstelen met God, luisteren naar God, stil zijn voor God, in de verborgen omgang verkeren met God. Bidden is mogelijk, omdat God zich naar zijn schepping en naar zijn schepselen toewendt. Wij kunnen tot en met Hem spreken, omdat Hij ons eerst heeft aangesproken. Het initiatief is van Hem uitgegaan, de relatie is door Hem gelegd. Zo spreekt Abraham op grond van de beloften die gedaan zijn, zo spreken de profeten, zo spreekt de Zoon met de Vader. Met de Zoon mogen wij meezeggen: Abba, Vader!

Bidden veronderstelt een relatie tot God, die zich heeft laten kennen. Helder klinkt dat op in de aanhef van de Tien Woorden. "Ik ben die Ik ben, Ik ben de getrouwe, Ik ben de Heer uw God": dat "uw God" kan en mag vertaald worden met "Ik wil jouw God zijn". Wij mogen en kunnen bidden tot God, op grond van een relatie, waartoe Hij het initiatief nam en neemt. Maar een relatie is pas echt een relatie, wanneer dat van twee kanten als zodanig wordt ervaren en beleefd. Daarom de aanmoedigende en bemoedigende vraag aan ons: heb je door hoe serieus God je neemt; Hij accepteert jou als gesprekspartner. Durf je vanuit die relatie met Hem om te gaan?

Bidden is geen vanzelfsprekendheid. Zodra het dat is, wordt het sleur, vervallen we in formalisme, vragen wij ons af: "hebben we al gebeden?" Bidden is durven en leren staan in de ruimte van het Verbond, dat God op leven en dood met ons mensen sloot en waarvan Jezus Christus de levende en sprekende getuige is.

3. Omgaan met God

Er is een tijd geweest, dat het gebed in het persoonlijke geloofsleven en in het pastorale contact een vanzelfsprekende plaats had: het hoorde erbij. Dat is heel vaak niet meer het geval. In een tijd, waarin men zoekt naar woorden om over God en over geloof en over de geloofsrelatie met God te kunnen spreken, is bidden geen vanzelfsprekendheid. Dat betekent nog niet, dat bidden in onze tijd eigenlijk niet meer mogelijk zou zijn: de praktijk weerlegt dat. Met het terugwijken van de vanzelfsprekendheid wordt meer dan ooit

duidelijk, dat bidden geen vrijblijvende handeling is: de bidder zelf is in het geding. In een gesprek over God kunnen wij nog proberen zelf buiten schot te blijven, in een gesprek met God is dat niet mogelijk. Al eerder zeiden we, dat bidden mogelijk is op grond van een relatie, waartoe God het initiatief nam en neemt. Dat betekent dat het gebedsleven van mens tot mens verschilt: geen mens is aan de ander gelijk en daarom heeft ook de relatie tot God voor ieder mens een ander, een eigen karakter. Persoonlijke levens- en geloofservaringen maken die relatie uniek. Wij zien dat geïllustreerd in de bijbelse verhalen. Wij kunnen alleen maar vanuit onze eigen belevingswereld Gods aangezicht zoeken. Maar we mogen erop vertrouwen, dat God ons in onze specifieke levenssituaties wil ontmoeten. "Here, Gij doorgrondt en kent mij" (Ps. 139).

4. Wat kan en niet kan

We moeten het gebed niet gebruiken als middel om het gesprek te beëindigen - een soort afsluitingsritueel. Bedacht moet worden, dat afsluiting met gebed, een gesprek niet automatisch tot 'pastoraal gesprek' maakt. Het bidden kan een heel belangrijk en wezenlijk element zijn in het pastorale contact. Maar het is ook een teer element: er dient met de grootste zorg mee omgegaan te worden. Daarbij is eerlijkheid als grondhouding erg belangrijk: biedt het contact tussen bezoeker en bezochte voldoende veiligheid? Stellen beiden zich open naar God en naar elkaar toe? Voorwaarde voor het goed 'functioneren' van het gebed in het pastoraat is, dat degene die bezocht wordt zich daarin betrokken voelt. Daarom staat niet van tevoren vast dat er gebeden wordt. Alleen in een pastorale relatie, die tijdens het bezoek groeit of die in de loop van een aantal bezoeken is gegroeid, kan het gebed een zinvolle plaats krijgen. Het verlangen ertoe kan bij de bezoeker en/of bij de bezochte leven en kan door een van beiden uitgesproken worden. Maar bezoeker en bezochte zullen het beiden moeten willen. Wanneer bij het uitspreken van het verlangen door de een, de ander afwijzend reageert, ontbreekt de noodzakelijke ruimte. Dat kan als pijnlijk worden ervaren, maar hoeft niet dramatisch te zijn: de waarde van het pastorale contact wordt niet uitsluitend bepaald door het al dan niet besluiten met gebed.

5. Soms kan niet gebeden worden

Er kunnen zich omstandigheden voordoen, waardoor er niet kan worden gebeden. De bezoeker en/of de bezochte heeft het gevoel dat het niet kan: het wederkerig vertrouwen en respect ontbreekt. Dat kan verschillende oorzaken hebben. Om er een paar te noemen: er komt geen echt contact tot stand; men waagt zich zelf niet in een gesprek; men blijft van elkaar verwijderd door een kloof van achterdocht, van aversie, van niet verwerkt oud zeer; men laat zich verleiden tot een discussie/dispuut waarbij de hoofden heet en de harten koud worden.

Er is geen echte relatie ontstaan, het is niet tot een wederkerige ontmoeting gekomen. Dat kan als heel naar worden ervaren, vooral wanneer in het verwachtingspatroon van de bezochte het gebed 'er bij hoort'. Wanneer daar ruimte voor is kan en moet worden uitgelegd, waarom er niet gebeden wordt.

6. Wanneer er gebeden wordt

De bezoeker en/of bezochte kan voorstellen om samen te bidden. Maar wat moet er gebeden worden? Het gebed zal een relatie moeten hebben met het gevoerde gesprek. Daarom is het goed om met elkaar te inventariseren wat in het gebed kan worden gezegd. Bij dat overwegen en afwegen kan blijken wat voor de een en wat voor de ander belangrijk is om voor God uit te spreken: je gunt elkaar een blik in elkaars hart. Dat inventariseren en afwegen is een intiem moment in het pastorale contact.

Wanneer wij bijvoorbeeld met een ernstig zieke willen en kunnen bidden, is het goed om eerst met de zieke na te gaan, waarvoor wij zullen bidden: om genezing, om kracht om lijden te kunnen doorstaan, om vrede om te kunnen sterven. Toch mag het gebed niet opgaan in uitsluitend een opsomming van wat wij willen vragen. Aan het vraaggebed gaat het dankgebed vooraf.

Miskotte zegt in zijn boekje 'De weg van het gebed': "Hoe wij tot het gebed komen is even ondoordringend als hoe een mens tot het geloof komt. Als mens bestaan wij naast God, in een relatie met Hem. Dit te bedenken is danken; en de dank zal steeds de eerste schrede zijn op de weg van het gebed. Wie niet kan beginnen bewust te danken, die kan tot het gebed in de andere gestalten, waaronder ook het vraaggebed, niet komen"². Het dankgebed maakt de weg vrij voor het vraaggebed. In het dankgebed

² Uit De weg van het gebed, dr. K.H. Miskotte; 's-Gravenhage, 1982.

spreken we onze verwondering erover uit, dat we God mogen vragen, dat Hij ons daartoe de ruimte geeft, ons het oor leent. Het dankgebed kan een invulling krijgen: bij het inventariseren blijkt dat er concrete dingen in ons leven zijn, waarvoor wij God kunnen danken. Er kunnen ook momenten zijn, waarop die concrete dingen ontbreken of volstrekt worden overschaduwd. Het dankgebed bestaat dan 'slechts' in het ons dankbaar toewenden naar God. Die misschien wel wanhopige dankbare toewending is dan de beschermende mantel geslagen om ons kwetsbaar menselijke bestaan. Het dankgebed gaat aan het vraaggebed vooraf. Onlosmakelijk daarmee verbonden zijn de voorbeden. Wij bidden niet alleen voor onszelf, maar ook voor anderen. Waar mensen elkaar in een pastoraal contact ontmoeten voor het aangezicht van God, komt er ruimte om ook anderen in Zijn aandacht aan te bevelen: mensen dichtbij en ver weg. Maar ook situaties in de kerk en in de wereld krijgen hun plaats in de voorbeden. Belangrijk is wel, dat de voorbeden opkomen uit het gevoerde gesprek en ook heel concreet verwoord worden.

7. Momenten op de weg van het gebed

In het pastoraat is het een vertrouwd beeld, dat de bezoeker bidt. Dat is niet meer zo vanzelfsprekend, wanneer men samen heeft nagegaan wat de gebedsintenties zijn, voor wie en voor wat zal worden gebeden. Ook de bezochte kan het gebed of een gedeelte ervan uitspreken. Maar deze betrokkenheid van de bezochte is nog niet zo vanzelfsprekend, om zonder uitleg van deze mogelijkheid gebruik te kunnen maken.

Het is ook mogelijk dat de bezoeker, de bezochte vraagt voor haar/hem te bidden. We komen zo heel dicht bij elkaar of liever wij blijven zo samen op een niveau, samen voor het aangezicht van God. In het pastoraat geldt principiële wederkerigheid: de bezoeker/ster maakt niet alleen uit hoe het is en moet, maar hij/zij zoekt samen met degene, die het bezoek ontvangt, naar begaanbare wegen voor hen beiden.

Wij zijn vaak erg beschroomd om hardop te bidden. Die schroom kan voortkomen uit het besef, dat het in het gebed om iets heel intiems gaat, onze persoonlijke relatie met God. Wanneer wij onze schroom overwinnen kunnen we ontdekken, dat wij, in het samen hardop bidden, elkaar op een heel bijzondere wijze leren kennen: voor het aangezicht van God; daar valt alle franje weg.

Wij kunnen ons zorgen maken over hoe we het gebed moeten formuleren. Zorg besteden ook aan de formulering van het gebed is goed. Maar het is

niet noodzakelijk dat dit leidt tot een bezorgdheid "over": of het wel goed en vooral mooi genoeg is. Een gebed behoeft niet mooi te zijn. Het moet wel echt zijn. We spreken tot God de taal, waarin wij leven. Dat kan zijn met een traan, met boosheid, met verontwaardiging, met dankbaarheid in onze stem. Er is geen andere dan deze levensechte taal.

In het pastorale gesprek of in het gebed kan een stilte vallen. Hoe gaan we daarmee om? Zwijgen en stilte kunnen verschillende betekenissen hebben. Stilte kan leeg zijn en afstand scheppen. Maar men kan elkaar ook in wederzijds zwijgen zeer nabij zijn. Wij kunnen denken aan het zwijgend bij iemand zitten, die ziek is en te moe of te zwak voor een gesprek. Ook als iemand veel pijn heeft, kan ieder woord te veel zijn. Er is soms helemaal geen behoefte om iets te zeggen: de wetenschap dat er iemand is kan voldoende zijn. Dan gaat het om een veelzeggende stilte.

Met de aanraking is het als met de stilte en het zwijgen. De aanraking kan bedreigend zijn: de ander komt je te na, zit je te dicht op de huid. Maar de aanraking kan ook bevrijdend zijn en hartverwarmend zijn: aan den lijve voel je de betrokkenheid van de ander. Wanneer degenen die samen bidden elkaars handen vasthouden of op een andere manier aan de nauwe verbondenheid met elkaar uitdrukking geven, kan het pastorale contact een extra dimensie krijgen. Woorden zijn dan maar heel beperkt nodig, de gevoelsstromen zijn belangrijker.

Er kunnen situaties zijn - bijvoorbeeld bij heel ernstige ziekte - waarin nauwelijks meer ruimte is voor het gebed: het uitspreken van de zege(bede) onder het opleggen van handen, is dan het laatste, zo niet het beste wat we de ander kunnen geven. De handoplegging is misschien voor pastorale werkers wat vreemd. Het laten voelen en doen horen van de ander, dat die deel uitmaakt van het verbond van God is een zeer bijbels gegeven en bij uitstek pastoraal en niet als sacramentele handeling voorbehouden aan predikanten.

8. Gebed en schriftlezing

In een pastoraal contact kan het spreken tot/met God (bidden) nauw verbonden zijn met het luisteren naar God (lezen van de Schrift). Het 'bidden en lezen' was lang een vast bestanddeel van het 'traditionele huisbezoek', maar ook nu kan het nog een belangrijk element vormen in het pastorale contact. Wat voor het bidden geldt, geldt ook voor het lezen uit de Bijbel: het is geen vanzelfsprekendheid; het mag niet misbruikt worden als formele afsluiting van het gesprek. Of er gelezen kan worden hangt af van de pastorale relatie: is er binnen het pastorale contact voldoende wederzijds vertrouwen en voldoende openheid naar elkaar en naar God?

Wanneer we, als pastorale bezoeker/ster en pastoraal, in een sfeer van vertrouwen en openheid, samen gezocht hebben naar de werkelijke inhoud van de vragen waarmee we bezig zijn, wanneer we met elkaar het begin van een antwoord proberen te vinden, is het een bevrijdende mogelijkheid om ons in het gebed voor God te kunnen uitspreken en ons bij het lezen uit de Schrift door God te laten aanspreken.

Het Schriftgedeelte zal zo gekozen en geïntroduceerd moeten worden, dat bij de pastoraal het inzicht en de ervaring kan ontstaan: wat hier wordt gezegd geldt ook voor mij, in mijn situatie, met het oog op mijn toekomst.

De Bijbel biedt daartoe veel mogelijkheden: we lezen daar hoe mensen in heel existentiële situaties het aangezicht van God zoeken, vragen, protesteren, maar ook opstaan, opleven, verdergaan. In veel verhalen in de bijbel kunnen wij ons eigen verhaal herkennen. Heel belangrijk zijn in dit opzicht de psalmen, waarin mensen uiting geven aan hun hoop en wanhoop, aan hun vertrouwen en woede. Het zou een goede zaak zijn als een deel van de kerkenraadsvergadering of van de bijeenkomst van alle werkers in het pastoraat gewijd zou zijn aan de keuze - de overwegingen tot die keuze - van mogelijk te lezen schriftgedeelten.

9. Gebed en verwachting

Wanneer wij met elkaar bidden kan dat niet in de sfeer van: baat het niet, het schaadt ook niet. Wie bidt, bidt met verwachting; gegronde, maar vaak ook aangevochten verwachting. Daarmee worden wij geconfronteerd met het probleem van de verhoorde en onverhoorde, gehoorde of ongehoorde gebeden. Op dat probleem gaan we hier niet in, maar we maken daarover wel een paar opmerkingen. Er zijn geen ongehoorde gebeden en dan

'ongehoord' in de dubbele betekenis van het woord: in het gebed mogen we alles kwijt aan God, niets is ongehoord. Wat wij in het gebed uitspreken voor Gods aangezicht wordt inderdaad gehoord. Dat is zo omdat wij bidden op grond van de relatie, waartoe God zelf het initiatief nam: Hij nodigt ons uit Hem in vertrouwen te nemen. We bidden vanuit de belofte dat Hij er bij is in ons leven en in onze wereld.

Al biddend zoeken wij samen met de Heer onze weg: we leggen Hem voor wat wij, in dit moment, als de meest voor de hand liggende mogelijkheid zien voor de toekomst, een toekomst die wij slechts voor een heel klein stukje kunnen overzien. Wij bidden dan ook, dat wat wij als de meest voor de hand liggende mogelijkheid zien, mag sporen met Gods plan met ons leven. Bidden is ons vertrouwen en onze twijfel uitspreken in God. Wij belijden te geloven, dat ook op de momenten dat wij er niets van kunnen zien, God toch bij ons blijft. Voor ernstig zieken en stervenden, maar zeker niet alleen voor hen, is het van levensbelang te weten: de Heer blijft er bij, bij zijn schepping en bij zijn schepselen. We zullen ons eigen gebed ook serieus moeten nemen. Wanneer wij bidden voor mensen in nood, moet dat uitdrukking vinden in daadwerkelijke hulp.

10. De ouderling en het gebed in de consistorie

De kerkenraad is verantwoordelijk voor de eredienst. Daaraan wordt uitdrukking gegeven in het consistoriegebed, uitgesproken door de 'ouderling van dienst'. Meestal in zelfgekozen woorden (al dan niet opgeschreven). Soms wordt een formuliergebed gebruikt. Zonder bezwaar kan het allebei.

Het consistoriegebed behoort ook kort te zijn. De dienst der gebeden vindt immers straks in de kerkdienst plaats. Waarom kan gebeden worden? Dat wordt verschillend onder woorden gebracht: om een goede dienst, om Gods zegen voor voorganger en gemeente, om Gods aanwezigheid door de Heilige Geest, om geopende oren en geopende harten, om een dienst waarin de gemeente kracht krijgt voor het werk in de wereld.

Het consistoriegebed heeft een eigen functie. Die is beperkt en de grenzen ervan moeten in acht genomen worden. Het is heel zinvol, dat de kerkenraad (vaak vertegenwoordigd door dienstdoende ambtsdragers/sters) zich zo voorbereidt op de eredienst, op de ontmoeting van de gemeente met de Heer. Die ontmoeting is geen vanzelfsprekendheid, eerder een wonder waarom gebeden mag worden. Veel van wat hiervoor in deze handreiking is

gezegd geldt ook voor het consistoriegebed. Het kan nieuwe ambtsdragers helpen als zij beschikken over een aantal teksten van het consistoriegebed. Soms wordt na de dienst ook gedankt. Meestal komt dat voort uit de gedachte: er is toch ook voor de dienst gebeden. Maar de koppeling van 'bidden en danken' is hier niet van toepassing. In de kerk is al samen met de gemeente gedankt. Aan de zegen aan het einde van de dienst behoef - ook in de consistorie - niets meer te worden toegevoegd. Na het geweldige van de zegen, zijn wij mensen even uitgepraat, zijn wij juist even stil. De eigenlijke dank na de eredienst krijgt gestalte in ons leven in de wereld. Aan de zegen gaat immers de uitzending vooraf.

Een heel praktisch bezwaar is: na de dienst ontbreekt meestal de voor het gebed noodzakelijke rust.

11. Tot besluit

Dat we bidden kunnen is geen prestatie van ons. Dat wij stil mogen zijn voor Gods aangezicht, dat wij kunnen luisteren naar God en naar onszelf en dat wij ons mogen uitspreken voor de Heer, dat wij dat samen met de ander kunnen doen, heeft te maken met een glimlach van God, met het feit, dat de Heer "Zijn aangezicht over ons doet lichten", met Zijn genadige toewending naar ons mensen, met de aanraking van de Geest, waardoor wij bidden kunnen. Bidden is ingaan op een geschonken mogelijkheid tot contact tussen mensen onderling en tussen die mensen en God. Een mogelijkheid waarvan wij veel mogen verwachten: Hij is er bij! Bij zijn schepping en bij Zijn schepselen.

Daarom is het goed om als voorbereiding op een pastoraal bezoek, zich voor te bereiden in alle stilte en in persoonlijk gebed te vragen of de Heer meegaat.

BIJLAGE:

Enkele voorbeelden van consistoriegebeden

- Vader in de hemel, wij danken U dat wij met de gemeente mogen samenkomen, wij danken U, dat uw dienaar hier is gekomen om Uw woord te verkondigen; leidt Gij hem/haar met de heilige Geest en schenkt Gij uw gemeente open oren en een open hart. Heer, wilt Gij ons zegenen. Amen.
- Almachtige God, aan het begin van deze dag komen wij voor uw heilig aangezicht en danken U, dat wij met de gemeente hier mogen samenkomen, Wij bidden U om een zegen voor hem die mag voorgaan en voor de gemeente. Dat wij vanuit uw woord mogen leven en werken uw naam ter eer. Amen.
- Heer onze God, door uw grote goedheid zijn wij hier samengekomen, schenkt Gij uw dienaar en ons allen uw onmisbare zegen, wij vragen het U uit genade om Christus' wil. Amen.
- Hemelse Vader wij danken U voor het voorrecht, dat wij in vrijheid met de gemeente mogen samenkomen, Uw dienaar is gekomen om uw woord te verkondigen, wilt Gij hem uw leiding, uw zegen, schenken, en Heer geeft Gij ons open harten opdat uw woord ingang mag vinden. Amen.
- Hemelse Vader, door uw leiding en grote goedheid zijn wij hier bijeen. Onze predikant mag woorden van U spreken, geeft Gij ons dat het voor ons woorden van vermaning, vertroosting en van lering zijn, wij vragen het U uit genade om Christus' wil. Amen.
- Almachtige God Vader in onze Heer Jezus Christus, aan het begin van deze zondag komen wij voor uw heilig aangezicht en vragen een zegen voor predikant en gemeente. De Boodschap die Gij ons schenken wilt in deze dienst, dat die ons in beweging mag brengen en dat wij daarvan mogen doorgeven. Moge zo alles zijn tot eer en verheerlijking van uw grote, uw heilige en onvolprezen Naam. Amen.

Wanneer de dienst een speciaal karakter draagt (bijvoorbeeld bediening Doop of Avondmaal) kan de tekst daarop worden afgestemd. Wanneer in een dienst de Doop wordt bediend, verdient het aanbeveling bij het consistoriegebed de ouderparen uit te nodigen aanwezig te zijn. Zo geldt voor de dienst waarin een huwelijk zal worden bevestigd en ingezegend en voor een rouwdienst dat men de betrokkenen bij het consistoriegebed uitnodigt.³

³ Zie voor meer voorbeelden, Dienstboek; een proeve: Schrift, Maaltijd, Gebed, Boekencentrum, Zoetermeer, 1998, p. 766.

LITERATUUR

M. van den Berg, Bidden bij het ouder worden. Uitgeverij Ten Have, Kampen, 1999.

J. Beumer, Bidden, het meest intieme gesprek, Uitgeverij Ten Have, Kampen, 2008.

H. Bouma, Bidden in het pastoraat, Kok, Kampen, 1997.

H. Bouma, Licht dat mij omgeeft; gebeden voor als het donker wordt, Ten Have, Kampen, 2004.

R. Ganzevoort en J. Visser, Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding, Meinema, Zoetermeer, 2007.

S. Mayfield, Bidden, ontdek de rijkdom aan mogelijkheden, Ark Media, Amsterdam, 2008.

C. Menken-Bekius, Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging, Kok, Kampen, 2007.

K.H. Miskotte, De weg van het gebed, Boekencentrum, 5e dr.'s-Gravenhage, 1982.

H. Nouwen, Een levende herinnering, dienst en gebed als verwijzing naar Jezus, Uitgeverij Ten Have, Kampen, Nieuwe editie, 2004.

H. Oosterhuis, Bid om vrede, Uitgeverij Ten Have, Kampen, 2000.

H. Oosterhuis, Levende die mij ziet. 'Gedichten, gezangen en gebeden', Kampen, 1999.

T. Westerbeek, Bidden met open handen, Uitgeverij Medema, Vaassen, 2007.

P. Yancey, Bidden, Uitgeverij van Wijnen, Franeker, 2007.

Brochures

Gebed en genezing. Handreiking voor het Pastoraat
Uitgave van de Protestantse Kerk in Nederland, zomer 2008.

Pastoraal bezoekwerk. Handreiking voor het pastoraat nr. 1
Uitgave van de Protestantse Kerk in Nederland

Verbinding en aandacht; nieuwe wegen voor gemeentepastoraat.
Handreiking voor het Pastoraat
Uitgave van de Protestantse Kerk in Nederland, zomer 2008

www.pkn.nl/pastoraat